

AK. 1, 1, 4, 26. TRIK. 3, 3, 152. H. 1398. an. 2, 160. MED. t. 6. VS. 24, 8. 15. AV. 18, 4, 33, 34. RV. 10, 12, 3, 3, 2, 20, 2. 1, 144, 6. 10, 87, 7. कृत्तित्, अरुणित्, रक्तित् (P. 6, 2, 3) TS. 5, 6, 18, 1. अन्यतरत् (s. अन्यतरत्, wo VS. 24, 8 zu lesen ist) 7, 1, 6, 5. त्रैनी auf drei Seiten bunt, dreifach bunt ÇAT. BR. 2, 6, 4, 5-7. KATH. 5, 2, 15. एनीरुवनयः RV. 5, 83, 6. ebenso von der Sindhu 10, 73, 7. Dahr एन्यः als Bez. für Flüsse NAIGH. 1, 13. — 2) m. ein durch Schnelligkeit sich auszeichnendes Thier, eine Hirschart (= मृग ÇABDAR.), wohl ident. mit den पृषत्सु der Marut: मैकाभिरिता उप पुमके RV. 1, 163, 2. 169, 6, 7. 5, 34, 5. असेधेताः die Felle der Thiere 1, 166, 10. दिवस्पृत्रास एता नयैतिरे 10, 77, 2. 5, 34, 5. Vgl. एण.

3. रत (von 3. इ mit घा) partic. herbeigekommen TRIK. 3, 3, 152. H. an. 2, 160. MED. t. 6. So nach dem Padap. in कयो मती कुत् एतास एते ऽर्चन्ति प्रुम् वपणो वसूया RV. 1, 163, 1; die Deutung durch 2. रत ist aber keinesweges unmöglich.

रतम्ब (2. रत + रम्ब) adj. buntschimmernd, von Rossen der Götter RV. 1, 113, 3. 7, 70, 2. 8, 39, 7. NAIGH. 1, 14.

1. रतं pron. Un. 1, 131. gaṇa सर्वादि zu P. 1, 1, 27. Vop. 3, 9, 56, 132. 163, 165. 2, 55. ist eigentlich nom. acc. sg. neutr. von रत, erscheint aber in der aufgef. Form auch am Anf. eines comp. und in den deriv. रतदीय, रतन्मय. Der Stamm रत ist zusammenges. aus र + त; dem ersten Bestandtheil begegnen wir in रव, रवम् und wohl auch in ऐष-मस्; der zweite Bestandtheil त hat vollständig entwickeltes Leben. Wie dieses einfache pron. im nom. sg. m. f. स statt त hat, so auch das zusammenges. रत (रप, रपस्, रपा); alle übrigen Casus zeigen den Stamm रत. Dieses zusammenges. pron. weist auf etwas dem Sprechenden zunächst Liegendes hin: dieser hier, dieser: किमयः स्विञ्चमस् रप आस RV. 4, 35, 4. एषो उपा अपूर्व्या व्युच्छति 1, 46, 1. को विद्वामुप गात्रप्रदु-मेतत् 164, 4. अकमेता मनवे विध्वञ्चन्ताः सुगा अयश्चकार 163, 8. गिरा य एता यनञ्जनी 7, 36, 4. एते देवानो स्पर्शः 10, 10, 8. अमुनीतिमेताम् 13, 14. देवा रतस्यामवदत्त पूर्वं 109, 4. रतस्मात्कालात् ÇAT. BR. 4, 2, 4, 5. AIT. BR. 8, 14. तदेतेनेपेतित्यम् Nir. 1, 17. ययो रतन् was dieses d. h. die aufgestellte Behauptung betrifft 7, 17, 23. रतर्दीक् (zeitlich) ÇAT. BR. 13, 3, 4, 19. — रप याति शिवः पन्थाः hier geht der Weg N. 20, 12. एते गच्छन्ति वक्वः पन्थानो दन्तिणापथम् 9, 21. रप विन्ध्यो मक्षैलः 22, 7, 11. ÇĀK. 7, 9. रप प्रतिसंरुतः (वाणः) da habe ich ihn zurückgezogen (den Pfeil) 3. रप कालः jetzt ist die Zeit Vid. 241. दृश्यमे दृश्यमे राजन्नेप दृ-ष्टो ऽसि da habe ich dich erblickt N. 11, 9. स्वितो ह्येषः da stehe ich Vīciv. 6, 3. रप (wie ich hier stehe, stracks) त्वां स्वशरीरेण नयामि स्वर्ग-मोक्षसा -10, 13. Hip. 4, 15. Anú. 3, 24. MBu. in BENF. Chr. 4, 16. 29, 26. ÇĀK. 94, 9. 111, 7. 134. कदा गमिष्यसि । रप गच्छामि jetzt gehe ich P. 3, 3, 131, Sch. रप तानद्य वै सर्वान्कृन्विष्यामि तया सह Hip. 3, 19. रतौ — प्रत्रापतेराश्रमं प्रविष्टौ स्वः ÇĀK. 100, 15. एते ज्ञातमनसः पुनर्नवीकृताः स्मः 62, 12. रतस्यामवसर्पिष्याम् in der gegenwärtigen Av. H. 26. Congruirt als subj. in genere und numero mit dem praed. ohne Rücksicht auf das zu ergänzende nom.: रतदेव (näml. शक्ता) कि मे रतमेतदेव कि मे धन-म् । एतदेव कि सर्वस्वमेतदेव कि जीवितम् ॥ Vīciv. 3, 23. ausnahmsw. trifft man aber auch neutr. sg.: रतदेव (शक्ता) कि मे राजन्विधिष्याद्य क्रिया-स्तथा ebend. 24. विद्यागुरुवेतदेव नित्या वृत्तिः M. 2, 206. रतद् neutr.

dieses d. i. die Welt Vop. 3, 26. Wir finden, dass रतद् viel häufiger auf etwas Vorangegangenes, als auf etwas Folgendes hinweist, weil jenes als etwas schon Erwähntes dem Sprechenden näher liegt. Dieses tritt sehr deutlich hervor in Fällen, wo रतद् mit इदम् zusammen erscheint: रप (der eben erwähnte) वै प्रथमः कल्पः प्रदने कृच्यकच्ययोः । अमुकल्पस्त्वयं (der sogleich zu erwähnende) ज्ञेयः सदा सद्भिर्नुष्ठितः ॥ M. 3, 147, 3, 1, 74. 9, 325. 10, 7. 11, 102. 107. 169. 179. 12, 82. Ueberhaupt haben wir im MANU, wo रतद् unzählige Male auf etwas Vorangehendes zurückweist, nur 4 Stellen (1, 39. 3, 6. 9, 10. 45) gefunden, in denen das pron. auf etwas Folgendes hindeutet. Aus andern Schriften haben wir uns für den letzten Fall folgende Stellen aufgezeichnet: N. 9, 15. BRĀHMAN. 2, 22. R. 1, 1, 22. Vīciv. 9, 7. Hit. 19, 4. 24, 4. ÇĀK. 104, 9. Vid. 109. AK. 1, 1, 4, 45. 2, 6, 3, 1. Vgl. weiter unten. Neben andern demonstr., dem relat. und interrog.; im Veda namentlich neben त्यद्. रत उ त्ये प्रत्यदश्चन् RV. 4, 191, 5. 92, 1. 100, 7. स रप ÇAT. BR. 1, 7, 3, 3. ÇĀK. 5, 11. SĀMĀHJAK. 29. त एते ÇAT. BR. 7, 3, 3, 37. तदेतन्नोपपद्यते Nir. 1, 13. AIT. BR. 8, 26. Daç. 1, 30. R. 4, 38, 46. तस्य कैतस्य BRH. ĀR. Up. 1, 3, 25. रततद्वचनम् KATHĀS. 3, 48. एते ते AMAR. 34. एतानीमानि AIT. Up. 3, 3. सकलाद्यशास्त्रे जगति समालोक्य विज्ञश्चेदम् । तन्नैः पञ्चभिरेतच्चक्रा मुनेनाहरे शास्त्रम् ॥ PĀR-ŚĀT. Pr. 3. य रप तपति ÇAT. BR. 1, 3, 5, 11. BRH. ĀR. Up. 4, 2, 3. M. 1, 71. 3, 200. 6, 82. 9, 181. ÇĀK. 106, 15. को न क्त्वेष निपिद्यते wer ist es wohl, der hier zurückgehalten wird? 101, 19. In Correlation mit dem relat.: रप चैव गुरुर्मो यं प्रवक्ष्याम्यहं तव BRĀHMAN. 2, 6. प्रच्छन्नवच्चक्रास्वेते ये स्तेनादिकादयः M. 9, 237. प्रकाशमेतत्तास्कर्यं यदेवमसमाक्षयो 222. PĀR-ŚĀT. I, 23. ध्यानिकं सर्वमेवैतद्यदेतद्भिश्चिदितम् M. 6, 82. रतन्तु न परे च-क्रुर्नापरे ज्ञातु साधवः । यदन्यस्य प्रतिज्ञाय पुनरन्यस्य दीयते ॥ 9, 99. BRĀH-MAṆ. 2, 4. ज्ञातमेतद्वचद्विष्यन्मनैः पुत्राः शास्त्रविमुखा विवेकरहिताः PĀR-ŚĀT. 3, 14. 23, 7. ÇĀK. 48. अस्मीकमेतत्साधूनां यत्र बुद्धत्यमी हविः M. 4, 206. Hier weist रतद् gleichfalls auf etwas Nachfolgendes. Nur selten geht der relat. Satz voran: यदेतत्परिसंख्यातमादिव चतुर्गुणम् । रतद्वा-दशमाक्षं देवानां युगमुच्यते ॥ M. 1, 71. यदाह वचनं सम्यगेतत्कार्यम् Vīciv. 10, 5. यो ऽयम् — रतस्य Vid. 109. Vgl. एतादृश, एतावत्, एतर्हि. — Am Anf. eines comp. रतद्वा ÇAT. BR. 9, 2, 4, 17. रतदेवत् 8, 3, 3, 6. रतदण्ड-विधि M. 8, 24. रतदत्त damit schliessend 1, 50. रतत्प्रथमं, रतद्वितीयं der dieses zum ersten, zum zweiten Male that P. 6, 2, 162. अनेयम् (stets mit dem Zeichen des nom.) nicht dieser hier 6, 1, 132. Vop. 2, 55. mit dem क demin. रपवाम् ebend. f. रपका und रपिका P. 7, 3, 47. Vop. 2, 55. 4, 7. रतिके, रतिकास् Siddh. K. zu P. 7, 3, 47.

2. रतं (acc. vom vorherg.) adv. auf diese Weise, so; also: न वा उ रतन्मिष्यमे RV. 1, 162, 21. तामितद्धार्यति AV. 12, 4, 14. 15. तथैवैतद्यज-माना मित्रावरुणाभ्यामेवामुररुन्तास्यपश्चेत AIT. BR. 6, 4. एतदा रतमेतल्ल-घृतोव ÇAT. BR. 9, 1, 2, 6, 9. अन्नमेवास्मा रतद्वास्वच्छद्वदवति AIT. BR. 8, 26. पुरोहितमेवैतदभिवदति ebend. एतद्वा तत् KATHOP. 4, 3, 5. fgg. यमेत-त्कर्णावपिधाय गृणाति ÇAT. BR. 14, 8, 10, 1. रतत्सुतः 3, 1, 16. hier, jetzt VS. 3, 39.

रतदर्थ (रतद् + अर्थ) m. diese Angelegenheit: राजानमेतदर्थं व्य-जिज्ञपत् KATHAS. 24, 127. रतदर्थम् adv. zu diesem Endzweck, deshalb N. 3, 25. PĀRŚĀT. I, 330. रतदर्थम् — यत् zu dem Endzweck — dass R. 2, 32, 24.